

Nemec inu Slovenec narazen ločena inu v svojih krajih ustanovljena sta začela zemlo obdelovat, orat, kopat, sejat, saditi inu sta postala zemlaka.

Ako prašáš, kdaj se je to godilo; porečem, de nevem števila let povedat, ampak še enkrat opomnim, de jezik nas razodeva, ktera mati nas je rodila, koliko je hčer imela inu kako so sestre dalež zarodile.

Zdej pridemo na same Slovence, kateri se al od slovo inu slovesa, ali pak od selenja inu preselovanja tako imenujejo; nemorem prav za terdno reči, zakaj nisim bil takrat zraven, kader so jeli to ime sebi dajat.

Druge ludstva so jih drugače imenovali. Latinci inu Gregi so jim rekli, de so: Sarmati, Jasiki, Roksolani, Bastarni, Amaksobi, Metanasta, Venedi, Limiganti, inu več drugih imen.

Od Slovincov so rimski, gothiski inu gregiski pisavci pisat začeli pred pol drugi tавžent letmi, de prebivajo uni kraj Donave notri do zmerzliga morja, da jih je silno dosti, inu de so se jeli iztegovat na ta kraj Donave pruti laškim morju.

Rod, kateri se je nar dalež pruti poldnevu podal, je bil krajnski imenovan, to je, nar na kraji stoječ, ker je na meji laške dežele. Krajnci smo tedež nar-krajni, nar dalež od drugih Slovincov, kateri so sedaj pruti polnoči; mi smo mejači pruti laškim.

Pervi Slovenci, kateri so lesem na kraj laškiga peršli, so bili od Rimcov Sarmati limigantes, to je, mejači imenovani; ti so lesem na kraj hodili od leta Kristusoviga 334. notri do 551. inu so bili pod oblastjo rimskih cesarjev. Po tem so še vedno perhajali, ob vodah Sava, Drava inu Mura prebivali pod oblastjo Longobardov, Avarov inu Frankov do leta 624. Od tiga leta notri do 748 so imeli lastne vojvode; inu potem so peršli pod nemške ali frankovske krale.

Iz tega, kar je do sedaj rečeno, spoznamo, de Slovenec je sploh ime vsih ludstov tiga jezika na enim prostori od pol miliona na štiri vogle mil. Potlej pa pridejo posebne imena sledniga slovenskiga roda od dežele, v kateri prebiva. Tako so Pomorjani per morji, Polci na planavah ali na poli, mi Krajnci na kraji, ker naša dežela je kraj, krajna inu meja, ali konec Slovincov pruti Laškim.

Kdaj se je to ime začelo, pisarji nič ne povejo; pervo pismo, katero Krajno imenuje, je pismo krala inu cesarja Heinriha, v katerim je Bled na Gorenskimi daroval seben-skimu, zdej briksenskimu škofu v leti 1004 deseti dan maliga travna. To pismo govori, de Bled leži v deželi Krajna pod oblastjo kneza Vatiló.

Krajna je bila vender dosti popred imenovana, zato ker to darovavsko pismo pravi, de se je tako med ludmi imenovala.

Slovenci v goratih deželah so dobili ime, de so Goratani od gore. Od tod pride Koratan, Gorošci ali Korošci.

Kras se imenuje po slovensko skalovit kraj; krasina skalovita pokrajna; zatorej so Krašovci prebivavci kamenate dežele med Vipavo inu Terstam.

Zdej bomo začeli govorit od prebivališov pervih Krajncov. Pisar Prokopius pravi, de so v slabih kočah prebivali, katere so bile semterke redko sejane; mesta so bile po rimski vojski razdjane, Slovenci od močniših ludstov na tesnobo ugnani, inu so mogli v hribih, gorah inu snežnikih varnosti iskat.

Imena od hribov inu rek so še zdaj ostale, kakor so bile per Rimlanih inu Gregih; imena od mest pa so nove, zato, ker so pozniži al na podertiah popred razdjanih postavlene. Kras, Kokra, Trojane, Drava, Sava, Kerka, Kopa, Terst, Logatec, Cele, Hrušica, Pola so silno stare imena; mlajše pak so Lublana, Novo mesto, Bisrica, dosti drugih. inu niso znane per starih pisarjih med Rimci inu Gregi.

Kraj eniga prebivališa se imenuje mesto naj bode velik al majhen; ako je obzidan inu močen, je grad.

Emona je bila že razdjana, kader so Slovenci na Krajnsko peršli, inu so ta kraj, kjer sedaj Lublana stoji, Gradiše imenovali; niso namreč vedili, de to poderto mesto je per Rimcih imelo ime Emona; drugiga pa ni bilo vidit, kakor razvaleno ozidje, to je razdjan grad ali gradiše. Tako se v dosti krajih po naši deželi gradiše imenuje, kjer je nekidaj kaki grad stal.

(Dalje sledi.)

Bukve Vodniku v spomin.

Na svitlo dal C. H. Costa.

Moj razglas zavoljo bukev Vodniku v spomin je bil s tolicim veseljem sprejet, ne samo po Krajnskem, ampak po vsih slovenskih deželah, da od te strani nič več ne ovira natisa.

Iz konca so sicer grajali nekteri, da hočem našemu slovečemu rojaku v čast na svitlo dati knjigo nemško-slovensko: ali spoznalo se je, da se bodo bukve po takej poti bolj razširile, in da bi pri samih slovenskih sostavkih bila pot zaperta velicemu številu usluženih pisateljev in pesnikov, ki so sicer rojeni v slovenskih deželah, pa vendar niso v domačem jeziku tako izurjeni, da bi v njem koristili narodu; zato se nihče več ne derži perve misli, in ne morem si kaj, da bi sam sebi v zadoščenje ne opomnil odlomka iz dopisa, ktereга mi je poslal izmed pervih slovenskih pisateljev nekdo. Tako se glasi od besede do besede: „Bili so, kakor sem slišal, tu in tam nekteri v skerbéh, da „bo knjiga imela kak samovoljen namen, da bo végala v eno „stran. Jez te skerbi nimam. Spoštujem Vas za možaka, ki „ne izdaja iz nikakoršne druge misli, kakor le zato, da bi „tudi mervico pripomogel v spomin rojakove slave. Tudi „Vodnik je pisal nemški, in če bo tudi knjiga imela nemške „sostavke, to gotovo ne bo narodnosti v sramoto; znanstvo „više stoji. Koliko preučenih Rusov piše angležki in fran- „cozki, in zavoljo tega slava ruske vednosti vendar nič ne „peša.“ Mnogi spisi, ki so mi uže poslani, pričajo, da moj načert ni bil napačen, in zdaj se obračam — po navoru mnozih prijatlov, in tudi po lastnih skušnjah primoran — k rodoljubim bravcom in bravkam, naj primorejo z obilimi naročili, da bo knjiga tudi v zunanji obliki vredna Vodnika.

Naročnine gotovo ne bo čez en goljdinar, in plačevala se bo, kadar se bodo bukve prejemale. V bukvarnicah bo cena precej poskočila. Čisti znesek se bo podaril gospod dr. L. Tomanovi denarni zbirkki za Vodnikov spominek.

Kar se tiče zunanje oblike, naj opomnim, da bo knjiga v četertini z latinskimi čerkami tiskana; spredaj bo stal Vodnikov jako podobni obraz, na koncu njegovo življenjopisje, ki si ga je naredil sam, rokopisno tiskano, in muzikalna doklada, ki jo je zložil gosp. Kamilo Mašek. Vse obsežek bo imel tri razdelke.

I. razdelek. O Vodnikovem življenjopisju.

Životopisni odlomek, spisal izdatelj. — Vodnik in njegov čas, spisal gosp. Peter Petruzzi, c. kr. gimn. profesor v Ljubljani. — Vodnikove zadnje ure, spisal gospod dr. H. Costa, c. kr. colni direktor v Ljubljani. — Vodnik slovenski pisatelj, spisal gospod Franc Metelko, c. k. prof. v Ljubljani. — Vodnik in slovenščina, spisal gospod Franc Malavašič, zdravnik v Ljubljani. — Vodnik starinoslovec in zgodovinar, spisal gospod August Dimic, c. kr. finančialni koncipist v Ljubljani. — Vodnikove „Novice“, spisal gospod dr. Bleiweis, c. k. prof. v Ljubljani. — Vodnik in Valvasor, spisal gosp. Anton Jelovšek, c. k. ingrosist državnega računstva.

II. razdelek. Slovesne pesmi Vodniku posvečene.

Franc Bile (iz leta 1819); Matevž Hladnik, učitelj na realki v Gorici; Leopold Kordež na Dunaji; Vojteh Kurnik v Teržiču; G. Leinmüller, zemljomerski asistent na Kerškem; Korl Melzer, c. kr. gimn. profesor v Ljubljani; Miroslav (Vilher), posestnik v Senožečeh; A. Praprotnik, učitelj na Dobrovi; Blaž Šušnik; Fr. Svetličič v Sorici; Franc Verbnjak, fajmošter v Fürstenfeldu; Fr. Virk, fajmošter v Kolobjah; Tomaž Zupan, bogoslovec v Ljubljani.

III. razdelek. Mnogoverstne pesmi in sestavki:

novele, spisi o domači zgodovini, pravlice in domovinske reči, učene reči po domače pisane v jezikoslovskih zadevah, potopisje, estetični sestavki i. t. d. (takih sestavkov imam že 50 v rokah; nekteri so prav obširni). Pisatelji so: Jožef Babnik v Ljubljani; Franc Bradaška, c. k. gimnasialni prof. v Zagrebu; Karl Dežman, muzealni kustos v Ljubljani; Alojzi Egger, c. k. gimn. profesor na Dunaji; Ludovit Germonik, c. kr. bibliotekarni vradnik v Ljubljani; Fr. Herman Hermannsthal, c. k. ministerijalni tajnik na Dunaji; Peter Hicinger, fajmošter v Podlipi; Kajetan Hueber, fajmošter v Stari oslici; dr. V. F. Klun, profesor tergovske učilnice na Dunaji; Leopold Kordež na Dunaji; Juri Kosmač, c. k. bibliotekarni scriptor v Ljubljani; J. E. Kovačič, korar v Terstu; Ignaci žlahni Lazzarini, c. k. svetovavec pri poglavarstvu v Gradcu; Jožef Filibert žlahni Lazzarini v Reki; Franc Legat, okrajni zdravnik v Višnji gori; C. Leinmüller, zemljomerski asistent na Kerškem; Jernej Lenček, kaplan v Žireh; Jožef Levičnik v Železnikih; Franc Levstik v Ljubljani; Kamilo Mašek, učitelj muzike v Ljubljani; dr. Franc Miklošič, c. k. profesor na dunajskem vseučilišču; Franc Navratil, c. k. oficijal pri vikši dvorni sodnii; Jožef Novak, bogoslovec v Ljubljani; Janez Orešek, c. k. gimn. profesor v Celji; A. Praprotnik na Dobrovi; gospá M. Prettner v Ljubljani; Vijanski Janko (Pukmeister) v Velejskem gradu; P. Radič, doktorand filozofije na Dunaji; Janez Steska, c. k. računski svetovavec v Ljubljani; Jožef Šubic, dr. zdravništva v Celji; Davorin Terstenjak, c. k. profesor v Mariboru; Lovro Toman, dr. prava v Ljubljani; I. A. Ulepič Krainfelski, c. k. dvorni svetovavec in predsednik v Zagrebu; Vilh. Urbas, učitelj v Ljubljani; M. Valjavec, c. k. gimn. profesor v Varazdinu; dr. Korl Vesel, c. k. okrožni zdravnik v Ljubljani; Janez Zalokar, fajmošter v Ljubljani.

Zares lepa versta dobro znanih, čislanih imen! Ni treba še posebej opominjati, koliko izverstnega se lahko upa pri tacih možéh. Nadjati se je, da se bodo tersili tudi še tisti izmed „poklicanih“, ki so do zdaj izdajatelju v žalost molčali; poslali bodo, če prav kaj majhnega pa krepkega, da bi tudi oni pripomogli k spominku Vodnikove slave!

Slovenski narod pa bo z obilimi naročili pokazal, da spoštuje svojega prvega pesmika, in da čisla tudi svoje učene možé, pesmike in pisatelje, ki so še živi.

(Naroča naj se pri meni, ali pa v Kleinmayrjevi in Bambergovih bukvarnici v Ljubljani. Kdor bo nabiral naročnike, dobí na deset iztisov, ako hoče, enajstega po verhu).

V Ljubljani mesca januarja 1858.

Dr. E. H. Costa.

Vražje zdravila.

1. Olovska kerv.

Večkrat že smo mislili, zakaj da imajo v Istri večidel vsi osli ušesa ali pa repe narezane, luknjaste ali pa odrezane.

Naključilo se nam je, nekega jutra ravno iz bližnjega mesta gredé, to smešno prikazen prav natanko spoznati.

Srečamo namreč nekega človeka, ki nese svetilnico (laterno) v rokah in janko čez ramo. Naravnost nam odgovorí, da — naj mu ne zamerimo — je nesel oslovske kervi k nekemu bolniku, kateri je bil strašno otečen in ga je tako silno bodlo, da mu nobena stvar ni pomagala. To kerv, okoli pol kupice, je mogel popiti z upanjem, da ga bo gotovo ozdravila. — Ene dni potlej umerje bolnik, in ubogemu oslu so zastonj rep presekali.

Ni davnej, kar je tudi en župan umerl, kterega so tudi na zadnjo uro s kervjo te poterpežljive živinice napajali.

Da bi pač oslom, kadar jim rep ali ušesa režejo, na misel prišlo, da bi take žive konjoderce saj s kopiti pozdravili ali pa jim z zobmi na stegnih pušali, da bi pomnili, kadaj so uganjali neumno vražo!

2. Živ preparan piščanec.

Drugi lek (zdravilo) take baže je: Kadar se kdo meša, da ne vé, kaj govóri, in blodi neumne reči, ujamejo piščanca, in živega po sredi od vrata čez persi preparajo, in tako razklanega z vsem drobom bolniku na glavo privežejo, dokler ne omerzne; potem ga morajo podgane pod streho pojesti. Bolnik se ozdravi, kakor od oslovske kervi!

J. Sajovec.

Nove orglje na Verhniki.

14. dan pretečenega mesca sta zdolej podpisana presojevala nove verhniske orglje na 22 spremenov, ktere je izdelal gosp. Ferdinand Malahovski v Ljubljani. Izverstno lepoglasje teh orgelj pri vseh spremenih skup zasluži očitne pohvale; lepoglasja posameznih spremenov pa ni moč dostojno popisati. Čez vse druge spremene izverstna je „vox humana“, spremen po mojstru Malahovskemu iznajden, ki tako ljubeznjivo poje, da človeka do solz omeči. Petju se ta spremen tako priliči, da mu ga v tem oziru ni para. Orglje so razdeljene v tri razdele, kterih eden spredej, dva bolj zadej ob vsaki strani okna stojé. V sredi so igravke (Claviaturen). Znotrajna in zvonajna naprava orgelj spričuje, da jih je umetnik postavil, ki je za tako delo vés sposoben, in ki zasluži, da ga očitno pohvalimo in za enake stavbe posebno priporočimo.

Gregor Rihar,
organist pri stolni ljub. cerkvi.

Franc Ser. Adamič,
učitelj v Šmartnem pri Litii.

Potovanje po zahodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

V.

24. sušca je bilo prav ugodno, jasno in toplo vreme, in veselo smo jadrili dalje proti jugu ob zahodnem primorji moreaškem ali peloponéškem. V malo urah nas pri-nese urni parobrod vštric nekdanje nesrečne Mesenije in slovečega Navarina. Je pa Navarin, ki mu Gerki Neokastro pravijo, majhno mestice, ki ne šteje žez 3000 duš, z lepo krasno lukó, ki je tolika, da ima v nji čez 1000 največjih brodov ali ladij prostora dovelj. Boljšega zavetja za brodovje nima pri vseh svojih zalivah ne Pelopones ali Morêa, ne vsa Grecija. Vhod v brodostaje je tako ozek, da ne more čez dvoje brodov naenkrat va-nje, in pred vhom jim je otok Sfagia ali Sfakteria v zavetje. Voda je tudi za največje vojniške ladje dovelj globoka, in tla so za brodovne mačke take, da ni treba nikdar boljših. — V starem Navarinu, ki so ga v starodavnih časih Pylos imenovali, je kraljeval nekda modri Nestor, in luka navarinska sloví od nekda. Že o peloponeški vojski je bila tû med Atenčani in Špartanci kervava morska bitva v letu 425 pred Kristusovim rojstvom. Razno osodo pa je